

MILAN PUGELJ:

Povodnjak.

etos na Miklavžev večer sem pravil Mici tako-le:

Ko sem bil še doma pri starših, sem poznal dva povodna moža. Eden je stanoval tam, kjer se izteka Rožinov potok v Krko, drugi je prebival v Krki sami streljaj dalje od iztoka pod studencem. Prvi je sedel v tihih in mirnih nočeh na skali pod mostičkom, namakal dolga stopala v vodi in dregnil časih z dolgo sulico, ki jo je držal v tenkih črnih prstih, še daljših in tanjših zavoljo belih koničastih nohtov. Pasel je some. Ležali so v vodnem blatu kakor debeli prasci. Redkokdaj se je kateri ganil in hotel na svojo roko v drugo stran. S konci dolgih brkov so igrali v blatu, da se je voda kalila, in vabili tako radovedne ribice, plavajoče tam mimo v Krko in nazaj. Ta povodnjak je bil grd grbavec. Majhen, stlačen in spačen, s krivim hrbtom in dolgimi stopali, je gledal kakor hudoba iz vrča. Obraz je imel tak, kakor bi ga udaril po njem z loparjem. Časih je zamrmral, največkrat pa je žvižgal kakor vodna ptica. Luna je sijala nanj, in njeni žarki so se igrali s svetlimi valovi, ki so tiho polzeli po gladini.

Drugi povodnjak pod studencem je bil velik in raven. S prvim je bil podoben samo v brkah, ki so se zunaj oprijele obraza, voda jih je pa tako dvignila od lica in se z njimi igrala, da so bile videti kakor žive in so vse mrgolele in gomazele. Sicer se je ponašal z dobro rastjo. Še predeh sem ga opazil sam, so mi o njem pripovedovali, da ima stekleno hjšo brez oken in brez vrat. Za psa mu služi rdeča riba, ki sem jo videl prav na lastne oči. Velika je kakor odrasel maček brez repa, po straneh in po trebuhu je zlata kakor cekin, po hrbtu in glavi pa rdeča kakor mak. Plava povsod za njim, vrti velike oči in debelo golta vodo. Kadar gre gospodar na suho, se vrže tudi ona za njim iz vode, in če bi ga ne bilo ob pravem času nazaj, bi se ji posušile na zraku škrge in bi poginila.

Nekoč, ko je bila posebno lepa Velika noč, je pričel ta povodnjak prepevati fantovske pesmi. Poroči je sedel na vrbi, ki je visela na vodo, pod njim je veslala rdeča riba in ga debelo gledala, mi pa, prebivalci obmostja, smo se plazili bliže in bliže in vlekli na ušesa, da bi razločili glas od glasa. S kraja je pel tiše, ko pa je videl, da ni nikogar razen njegovega rdečega psa, je postajal glasnejši in glasnejši. Spogledali smo se, ko smo začuli prav svojo pesem. Ali je resnica ali ni? Ali nas ne varajo naša ušesa? Niso nas varala! Povodni mož je pel razločno in poskočno:

Pa po dva, pa po tri,
pa po cele noči,
pa pri nas je korajža,
pri vas je pa ni!

Razvedelo se je takoj, da si izbira povodnjak ženo. Pri Strgulčevi Anči, pri tisti, ki prestavlja noge, kakor bi kosila, je potrkal ono noč na okno. Anča, v dobri slutnji, da je prišel pravi ženin, odpre okno in se zasmee kakor žaba. Spoznala pa ga je takoj in ga polila. To mu ni nič škodilo, ker je mokrote vaju; sklenil je pa le iz tega, da iz take moke ne bo kruha. Že drugo noč je potrkal pri Matjaževi Jeri, ki škili na obe očesi. Pri tej priliki mu je vrgel hlapec kamen v hrbet, a že naslednjo noč je klical Žafranovo Cecilijo, o kateri govore, da je tako mila kakor roža, ki rdeče cvete in prelepo dehti. Pod njenim oknom ga je zgrabil čuvaj Sultan za hlačnico in mu jo razpral od vrha do tal. Povodnjak je bežal kakor v krilu in ker ni imel nikogar, ki bi ga pokrpal in si je nemara posebno zaradi tega iskal gospodinje, ga ni bilo dve nedelji na izpregled.

Sameval je in sameval, kar ti spazi nekega večera grbavca iz Ro zinega potoka, kako tihotapi pod studencem prav blizu njegove hiše. Glej, si misli, tako sem potr, da že štirinajst dni nisem pogledal krog sebe, ta zlodej grbavi pa izkoristi priliko in zolezuje moje ščuke.

Pokliče rdečo ribo in ji da povelje, naj poruje grbavcu polovico brk. Riba, njegov pes, je šinila skozi odprtino v steni, kakor blisk je bila pri grbavcu in mu neusmiljeno pulila kocine. Hipoma je ležal na hrbtu; otepal se je z vsemi štirimi, ali spretnost ribe je bila prevelika, da bi se je ubranil. Zdaj je prišel tudi njen gospodar. Pogledal je sem in pogledal tja, pa je spoznal takoj, kako je. V globoki jami pod studencem je ležal mrtev gospod, še mlad in še lep in v prekrasnih obleki. Hitro, kakor dela umen človek, je stopil povodnjak h grbavcu, ga prijel za tilnik in sunil s črevljem, da je krevsal med svoje some, kar so ga nesle pete. Riba je hotela za njim, toda gospodar jo je poklical. Sleknel je lepega gospoda do kože, s suktnjo in hlačami je otovoril ribo, drugo pa je nesel sam v svoj stekleni grad. Oblekel se je prav po gosposko in še tisto noč jo je mahnil za nevesto.

V štirinajstih dneh samote je bil premislil to in ono. Spoznal je, da nikoli ne dobi take žene, ki ulovi lahko drugega. Odločil se je torej za tako, ki vzare le njega lahko za moža, če ga pa ne mara, ostane vse življenje sama. To pa je dobro vedel, da ima vsaka ženska rajša enega nego nobetega.

Zunaj tistega kraja je imel lepo hišo in veliko posestvo konjač Kirež, neusmiljen, neizprosni in trd mož. Govorili so o njem, da je vzel iz naročja neki ceklici, ki ji je bilo ime Marijanica, majhnega kodrastega

psička in ga na mestu zadavil. Marijanici je bil ta psiček ljubši kakor ves svet, in ni bilo dolgo tega, ko je od same žalosti umrla. Tudi je bilo znano, da je ležala v hosti konjska mrha, ki je poginila staremu ciganu. Cigan, že star in obnemogel, je jokal za njo od jutra do večera, ponoči pa je izginil, kakor bi mu ne bila nič mar. Kmalu so priletele od vseh strani rabe, modre, zelene in črne, in bilo jih je toliko, da so šumele kakor čebele, kadar rojijo. Ker je bilo vroče, je nastopal silen smrad. Ali vsak meščan bi se bil dal rajši obesiti, kakor pa da bi se bil dotaknil gnešne konjske mrhe. Poslali pa so po Kireža, ki se je pripeljal z vozom in hlapcem. Z golimi rokami je premetaval mrho in jo spravil na voz. Nato je segel v žep po kruh in klobaso in jedel na vso moč, ne da bi si prej umil rok.

Ta Kirež je imel hčer, po imenu Šembilja, ki je bila močna in zdrava, ki je imela denarja in blaga, le ženina ne. In bi ga ne našla nikoli, da se ni domislil nanjo povodnjak in povprašal zanjo očeta.

»Zakaj ne,« je vzkliknil Kirež in zaklel grdo, kakor je bila njegova navada.

»Dobiš je,« je kričal in privezoval belemu mačku kamen za vrat, da ga potopi v mlaki na dvorišču. »Tudi doto dobiš, mošnjo cekinov. Toda svatovali bomo pri tebi, in na svatbi boš moral izpolniti tri stvari: zaigrati mi boš na harmoniko, natočil boš svatom vina iz soda, ki ti ga pošljem, in postavil boš prednje juho in lesene žlice, da bodo jedli.«

Povodnjak, malo neumen že zavoljo tega, ker je živel več pod vodo kakor na suhem, je vse tri predloge sprejel, in tako so šli na svatbo. Svatovati so pričeli v mraku. Da je bilo svetlo, so priplavale v stekleni grad drobne srebrne ribice, ki so se gnetle pod stropom in sijale kakor solnce.

Svatje so sedeli za mizo, ki je bila tudi steklena. Skozi njo so videli rdečo ribo, veliko kakor odrasel maček brez repa, ki se je vozila mimo njihovih kolen gor in dol in čakala na odpadke.

Kirež je sedel v kotu, na drugem koncu njegova žena konjederka, na sredi pa Šembilja z belim cvetjem v laseh, kakor se spodobi nevesti. Ob steni je čepel velik sod, na njem je ležala harmonika, dalje se je hladila v tesno pokritih piskrih juha, a lesene žlice so čakale pod belimi kamenčki.

Zapeli so eno na čast nevesti, drugo na čast ženinu, tretjo pa na zdravje vseh, ki sede za mizo in svatujejo.

Nato se je zadržal Kirež: »Zaigraj, ženin!«

Povodnjak je sedel in oprtil harmoniko čez ramo, misleč, da se igra kar tako, kakor bi ovce strigel. Nategnil je mehove in zdaj zapazil, da leti vanje namesto sape voda. Iz harmonike ni bilo glasu.

Kirež se je grohotal na ves glas in zakričal: »Pa nam natoči vina, če že igrati ne znaš!«

Povodnjak je prijel posodo, stopil k sodu in odvil pipo. Toda namesto da bi teklo vino iz soda, je drla voda v sod.

Kirež se je še huje zasmeljal in zahteval tretje: »Daj svatom juhe!«

Povodnjak je pograbil lesene žlice in jih položil pred svate, toda žlice so letele sproti na strop, in curek vode, ki je bušil mimo, jih je potegnili iz hiše s seboj, da so bežale na gladino in se tam razpršile.

Kirež je hrupoma vstal od mize, za njim je šla konjederka, in nevesta se je tudi pripravljala na pot. Poizkusila je vstati, toda čudna teža jo je tiščala na stekleno klop. Uprla se je z rokami ob mizo, oče in mati sta bila že zunaj, a Šembilja se ni ganila z mesta.

Povodnjak pa, kakor je bil drugače neumen, je zadovoljno mrdal in vedel, kaj ji je. Imela je v laseh polno rumenih cekinov, po kitah so se svetili, okolo vrata in po prsih, in prepasana je bila s težkim zlatim pasom. In v svatovsko krilo je imela zašito mošnjo cekinov prelepe svetlobe in pretežke teže. Ti ji niso dali z mesta, in dota je bila kriva, da je dobil povodnjak ženo.

Živita, tako mislim, naprej v steklenem gradu pod studencem. Rdeča riba se je navadila tudi na gospodinjno in ji sledi ravnotako kakor dober pes. Povodnjak se je sčasoma naveličal Šembilje. Toda pretepa je ne. Kadar ga razjeze mlade perice, ki mu kale vodo, jo mahne nad grbavca, ga nabije in pusti pri njem svojo jezo. Zdrav je pa vedno, in tudi zobje ga nikoli ne bole. Zaradi mene živi lahko še sto let. — —

»Kako je pa dihal na svatbi pod vodo?« me vpraša hipoma Mica.

»Saj ima škrge,« ji odgovorim, »ovratnik jih pokriva, zato se ne vidijo!«

»Kako so dihali pa drugi trije, ki so bili še na svatbi?« vpraša dalje Mica.

»Kakor hočejo,« pravim jaz. »Brigajo me pa kaj!«

»Res pa ni, kar si povedal, res pa ni!«

»Toliko je res kakor tisto, da je pijanca Gazvodo, ki se je lani ubil, varovalo devet varuhov.«

In oba sva s tem zadovoljna in se smejeva.

